

הלכות ערב פסח וליל הסדר תשפ"ב

בדיקת חמץ

- א. בתחילת ליל י"ד בניסן (יום חמישי י"ג ניסן) בודקים את החמץ, לאור נר שעה.
- ב. יש להתפלל ערבית ולאחר מכן לבדוק את החמץ, משום שתדיר (ערבית) קודם.
- ג. זמן בדיקת חמץ מתחיל כ-20 דקות לאחר שקיעת החמה, החל משעה 19:20 לערך. אין להתחיל במלאכה בחצי שעה שקודמת לזמן הבדיקה וכן לא לאכול סעודת פת.
- ד. נוהגים לשים 10 חתיכות קטנות של לחם, כל אחת פחות מכזית (כ-27 גרם) ולעטוף אותן בנייר. אם לא מצא אחת מהן, יסמוך על ביטול החמץ לאחר הבדיקה, ואין צריך לבדוק את כל הדירה עד שימצאנה. [עצה טובה - יכתוב על דף היכן מניח כל חתיכה וחתיכה].
- ה. קודם שיתחיל לבדוק מברך "ברוך אתה... אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ". אינו מברך על "בדיקת" חמץ, משום שהבדיקה נועדה לצורך הביעור. אין לדבר בין הברכה לבדיקה. לאחר שהתחיל את הבדיקה רשאי לדבר רק בדברים שקשורים לבדיקה.
- ו. מי שיש לו כמה בתים לבדוק, או שעליו לבדוק גם חנות, מחסן או מכונית, מברך ברכה אחת על כל הבדיקות, כיון שהכל זו מצוה אחת. וההליכה מבית לבית וכדומה אינה נחשבת הפסק.
- ז. הבדיקה צריכה להיעשות בכל המקומות שמכניסים בהם חמץ במשך השנה, כולל ברכב.
- ח. צריך לבדוק בכל פינות הבית, לרבות מרפסות וחדרי המדרגות. כמו כן יש לבדוק במקרר ובמקפיא, בארונות המטבח ובחדר מדרגות בבית משותף.
- ט. צריך לבדוק גם בכיסי הבגדים, משום שלעיתים מכניסים בהם חמץ.
- י. ספרים שמשמשים בהם בעת סעודה (זמירונים, ברכונים וכיו"ב) שאי אפשר לבדקם, יצניעם.
- יא. לאחר בדיקת חמץ, יבטל את החמץ (פרט לחמץ שמעוניין לאכול למחרת) ויפקירנו, ויאמר: "כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא". [בלשון הקודש: "כל חמץ ושאר שישנו ברשותי שלא ראיתיו ושלא ביערתיו יתבטל ויהיה כעפר הארץ"].

דיני ערב פסח

- א. יש להגעיל את כלי החמץ לפני שעה חמישית – שעת שריפת חמץ. אם לא הגעיל לפני זמן האיסור, יכול להגעיל עד כניסת החג, בתנאי שיש במי ההגעלה כמות של פי 60 מנפח הכלי, (החמץ בטל במי ההגעלה), או שהכלי אינו 'בן יומו', שלא השתמשו ב-24 שעות האחרונות בחם או בחריף.
- ב. אסור לאכול מצה בערב פסח. מצה מבושלת וקניידלאך, וכן עוגיות שנילושו בקמח מצה מעיקר הדין מותר לאכול עד שעה 16:00 בערך, ויש מחמירים בכך.
- ג. משעה זו מותר לאכול מעט פירות, ירקות, תפוזים, בשר, דגים וביצים. אבל לא ימלא כרסו מהם.
- ד. אסור לעשות מלאכה (בשכר) בערב פסח לאחר חצות. שלא בשכר אסור לעשות מלאכה גמורה, כדוגמת תפירת בגד. תיקון בגדים מותר, שלא בשכר. מותר לתקן בגדים נצרכים באמצעות גוי.

- ה. כל מה שמותר לעשות בחול המועד, כגון דבר האבד או מעשה הדיוט לצורך המועד או צרכי רבים, מותר גם בערב פסח אחרי חצות היום.
- ו. מותר לקשור חוטי ציצית בטלית גדול או קטן לצורך המועד.
- ז. אסור לכבס לאחר חצות. מותר להפעיל מכונת כביסה לפני חצות, אף שתמשיך לפעול אחרי חצות.
- ח. אסור להסתפר לאחר חצות, ע"י גוי מותר בדיעבד. שיער הראש מותר לספר ע"י עצמו כיון שהוא שינוי, אך אסור את הזקן אף ע"י עצמו. הורדת שיער לאשה מותרת בכל הגוף, חוץ משיער הראש.
- ט. גיהוץ רגיל מותר עד כניסת החג אף ע"י ישראל. וכן מותר לצחצח נעלים לאחר חצות.
- י. יש לטבול בערב פסח אחר חצות, ואפשר להקדים הטבילה גם לשעה שלפני חצות.

תענית בכורות

- א. נהגו הבכורים להתענות בערב פסח, על אף שהשנה חל בערב שבת. אין צריך לקבל מראש תענית.
- ב. בכור קטן, נוהגים שאביו מתענה במקומו.
- ג. בזמננו, שהדורות חלשים, נוהגים הבכורים להשתתף בסעודת מצווה (סעודת ברית מילה, פדיון הבן או סיום מסכת), ובכך להפטר מן התענית. המשתתפים בסעודת סיום מסכת יקשיבו ללימוד הסיום ויאכלו לטעום לפחות "כזית" מזונות כדי לפטור עצמם מהתענית.

הכנת צרכי הסדר – ליל הסדר שחל בליל שבת

- א. יש להכין מבעוד יום את מי המלח לטיבול הכרפס. אם שכח ולא הכין מבעוד יום, אם יש לו חומץ יטביל הכרפס בחומץ, ואם אין לו חומץ יכין מי מלח בכמות הנצרכת לסדר בלבד, ויכינם באופן שהמלח יהיה פחות משיעור שני שליש מכמות המים.
- ב. יש להכין מבעוד יום את החרוסת. שכח ולא הכין, יש לחשוש לאיסור טוחן בשבת בחיתוך הפירות מהם מכינים את החרוסת, ולכן יחתוך בסכין חתיכות גדולות מעט.
- ג. יעשה את החרוסת סמוך לסעודה, שלא יהיה בכלל מלאכת טוחן. ויעשה אותה בלילה רכה, שיתן בה הרבה יין, עד שתהיה נוזלית. שינוי נוסף, שיתן את היין לפני שמכניס את הפירות, וישנה גם בעשיה, שיערב את העיסה פעם אחת לאורך, יוציא את הכף ואח"כ לרוחב, ושוב יוציא את הכף וכך מספר פעמים עד שיתערב.
- ד. הנוהגים לקחת חזרת למצות מרור, יש להכינה מבעוד יום ולכסותה עד זמן עשיית הסדר. אם שכח ולא הכין מבעוד יום, יחתכנה לחתיכות גדולות וסמוך לסעודה שלא יבוא לידי מלאכת טוחן.
- ה. יש לבדוק את עלי החסה מתולעים מבעוד יום. אם שכח ולא בדק, יבדוק בשבת מול האור. אם מצא חרקים או תולעים יזהר שלא לשטוף את העלה, אלא יטלם עם מעט מן העלה עצמו.
- ו. יש לצלות את הזרוע מבעוד יום. אם שכח, יטלנה כמות שהיא ללא צליה.

דיני ליל הסדר

דיני הדלקת נרות שבת – פסח

- א. יש להדליק נרות בערב שבת, ולברך 'להדליק נר של שבת ושל יום טוב'. (הנוהגים שבכל יו"ט מדליקים בלילה לפני הסעודה, השנה - שפסח חל בשבת - יש להדליק מערב שבת).
- ב. יש הנוהגות שמברכות 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, ויש הנוהגות ששומעות או אומרות 'שהחיינו' בעת הקידוש.
- ג. הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, אם הן מקדשות, אין אומרות 'שהחיינו' בקידוש. אולם אם הן שומעות קידוש מהבעל או מאחרים, יש להסתפק אם יכולות לענות אמן אחר ברכת 'שהחיינו' ולשתות מהכוס. למרבית הדעות נראה שיענו 'אמן'.

הכנת שולחן הסדר

- א. את כל צרכי ליל הסדר יש להכין מבעוד יום לפני כניסת החג, כדי שיוכל להתחיל את הסדר מיד כשישוב מבית הכנסת. יש לערוך את שולחן הסדר בצורה יפה ולעטרו בכלים נאים.
- ב. אין צורך להכין קערת ליל הסדר לכל אחד מהמסובים, די בקערה אחת שלפני עורך הסדר.
- ג. נוהגים ללבוש בגד לבן (קיטל) בעת עריכת הסדר. אבל - נוהגים שאינו לובש.
- ד. תיקנו חכמים, שיהיו על השולחן בשעת אמירת ההגדה שני מיני תבשילים: זרוע - זכר לקרבן פסח וביצה - זכר לקרבן חגיגה, בביצה יש גם רמז לאבלות על חורבן בית המקדש.
- ה. נחלקו המנהגים באמירת 'שלוש עליכם' בליל הסדר שחל בליל שבת. המנהג הנפוץ שלא אומרים.
- ו. בליל הסדר יש 15 סימנים קדש, ורחץ וכו'. נוהגים לומר כל אחד בעת שמגיעים אליו.

קדש

- א. את הקידוש בליל הסדר יש לעשות לאחר צאת הכוכבים. משהגיע הזמן מיד אחר תפילת ערבית, יש למהר לעשות את הקידוש כדי שהילדים יהיו ערים.
- ב. מברכים 'שהחיינו' בקידוש, ויכוון בברכה זו על כל המצוות שיקיים בהמשך הסדר.
- ג. את כוס הקידוש ימזגו אחרים לבעל הבית, הוא אינו מוזג לעצמו, ויש נוהגים שאף כל המסובים אינם מוזגים לעצמם, אלא כל אחד מוזג לחברו, דרך חירות.
- ד. כל אחד ואחת חייב לשתות בליל פסח 4 כוסות יין (או מיץ ענבים).
- ה. לשתית 4 הכוסות יש להכין כוס / גביע שיכילו לפחות רביעית [רביעית=לחזון איש 150 סמ"ק, לר' חיים נאה 86 סמ"ק]. בפרט יש להקפיד על שתית כל הרביעית בכוס ראשון ובכוס רביעי.
- ו. לפני הקידוש יכוון לשם מצות קידוש יו"ט ושבת, לשם מצות ארבע כוסות, ולשם מצות שמחת חג.
- ז. סדר הקידוש: ויכולו, ברכת בורא פרי הגפן, ברכת קידוש היום (ומזכיר שבת) וברכת שהחיינו.

הסיבה

- א. בכל דור ודור חייב אדם (ה)ראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא משעבוד מצרים. במהלך ליל הסדר נוהגים להסב, כדי לחוש תחושת חרות. יש שמסבים בכל הסעודה. איטר יד מסב על שמאלו.
- ב. אופן הסיבה – שיטה את גופו לצד שמאל וישען על כרים וכסתות, ובדיעבד יכול להשען על חברו.
- ג. צורת ההסיבה צריכה להיות באופן שידו אינה משוחררת ואינו יכול להשתמש בה.
- ד. כיום רבים נוהגים שאין מסבים במשך הסעודה משום שאין רגילים להסב במשך השנה.
- ה. אם אכל מצה או שתה 4 כוסות ללא הסיבה, צריך לחזור ולאכול בהסיבה. בעת קריאת ההגדה ובהלל רשאי להסב.

ורחץ, כרפס, יחץ

- א. כל המסובים נוטלים ידים כפי שנוטלים לאכילת לחם, אבל אין מברכים על נטילה זו.
- ב. למצות כרפס יש נוהגים ליקח סלרי, פטרוזיליה, ויש נוהגים צנון או תפוח אדמה.
- ג. לפני ברכת הכרפס, יש לטבל את הירק במי מלח או בחומץ, לעורר את הילדים על שינויי ליל הסדר.
- ד. על הכרפס יברך ברכת בורא פרי האדמה ויכוון גם על המרור שייאכל בהמשך הסדר.
- ה. יש לאכול פחות משיעור כזית מהכרפס. באכילת הכרפס אין חיוב להסב, ויש נוהגים להסב.
- ו. לפני קריאת ההגדה עורך הסדר בוצע את המצה האמצעית לשנים, להמחיש איך נוהג עני, שפורס פתו לשני חלקים ושומר חלק אחד למחר. את החלק הקטן ישאיר בין 2 המצות השלמות ואת הגדול יתן לאחד מהמסובין שישמור לאפיקומן.

מגיד

- א. לפני שמתחיל באמירת ההגדה יכוין לשם מצוה דאורייתא של סיפור יציאת מצרים, המצוה המרכזית והחשובה בליל הסדר, לבאר ולהסביר לכל המסובים את ההגדה.
- ב. סיפור יציאת מצרים, כשנמצאים אצל ההורים די בסיפור של הסבא, מדין שומע כעונה וגם שהסב עושה זאת במקום האב. לכתחילה עדיף שהאב גם יספר לבניו חלק מסיפור יציאת מצרים.
- ג. יגביה הקערה עם המצות ויתחיל באמירת 'הא לחמא עניא' עד מה נשתנה.
- ד. לאחר שסיים את אמירת 'הא לחמא עניא', יסלק את הקערה ויכסה המצות, כדי לעורר את הילדים לשאול.
- ה. ימזוג כוס שני, שממנו שותים רק לאחר סיום אמירת ההגדה, שיראו הילדים וישאלו על כך.
- ו. את ההגדה אומרים שלא בהסיבה. אין לאכול או לשתות בעת אמירת ההגדה עד ברכת גאל ישראל.
- ז. כוס שני, בני ספרד אין מברכים עליו, שכבר נפטר בברכת כוס ראשון. בני אשכנז מברכים עליו.
- ח. שכח ולא היסב בכוס שני חוזר ושותה בהסיבה.

רחצה, מוציא מצה

- א. נוטלים ידים ומברכים 'על נטילת ידים', ככל נטילת ידים שלפני ברכת המוציא.
- ב. באכילת מצה יש לכוון לצאת חובת מצוה מהתורה. לכתחילה בליל הסדר נהוג לאכול מצה שמורה.
- ג. אופן הבציעה: יקח שלוש המצות (שתי השלימות והפרוסה שביניהן) ויברך 'המוציא', לאחר מכן יעזוב את המצה התחתונה ויברך על השתיים שנתרו בידיו 'על אכילת מצה', ויכוין בברכה זו לפטור גם מצות של כורך ושל אפיקומן, ויאכל כזית ממצה העליונה וכזית ממצה הפרוסה.
- ד. יש לאכול בהסבה את ה'כזית' (כ 27 גרם) מצה [נוהגים לאכול 2 'כזיתים' מצה].
- ה. המנהג הנפוץ לאכול את 2 הכזיתים ללא הפסק עד השלמת השיעור בפחות מכדי אכילת פרס, (לכתחילה 2-4 דקות). אין להפסיק בדיבור בעת אכילת המצה.
- ו. אם אכל ללא הסיבה צריך לחזור ולאכול כזית מצה נוספת בהסיבה, ללא ברכה נוספת.
- ז. החל מברכת 'על אכילת מצה' ועד אכילת הכורך יש להיזהר שלא להפסיק בדיבור.

מרור

- א. בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה מצוה מהתורה לאכול מרור עם קרבן הפסח. כיום, חיובו מדרבנן, שתיקנו לאכול מרור זכר ל"וימררו את חייהם", ולכן המרור נאכל ללא הסיבה.
- ב. לאחר אכילת המצה מברכים 'על אכילת מרור' ומכוונים לפטור גם את המרור שבאכילת ה'כורך'.
- ג. אין מברכים עליו 'בורא פרי האדמה', משום שנפטר בברכת 'בורא פרי האדמה' שבירך על הכרפס.
- ד. יש לאכול את המרור בשיעור זמן 'כדי אכילת פרס', לכתחילה שיעור זמן של 2-4 דקות.
- ה. נוטלים כזית מרור, חזרת או חסה, טובלים בחרוסת, מנערים את החרוסת.

כורך, שולחן עורך

- א. נוטלים כזית מהמצה התחתונה, מחלקים אותה לשנים ובין שני החלקים מניחים כזית מרור.
- ב. כורכים את המצה עם המרור והחרוסת, כדי לצאת גם לשיטת הלל, שביאר את המילים (במדבר ט, יא) "על מצות ומרורים **יאכלהו**", שעלינו לאכול את המצות עם המרור **ביחד**.
- ג. אין מברכים על אכילת ה'כורך', מפני שכבר בירכו על המצה ועל המרור.
- ד. את ה'כורך' אוכלים בהסיבה ב'כדי אכילת פרס'. שכח ואכל ללא הסיבה אין צריך לחזור ולאכול.
- ה. לאחר כורך עורכים סעודה לכבוד חג. אין חיוב להסב בכל הסעודה. המסב בסעודה הרי זה מובחר.
- ו. נוהגים לאכול ביצים. אין אוכלים מהזרוע שבקערה כיון שלא אוכלים בשר צלוי בלילה זה.

צפון, ברך

- א. לאחר גמר הסעודה יאכל כזית ממצת האפיקומן. לכתחילה ראוי לאכול 2 כזיתים.
- ב. שאר המסובים יאכלו מעט ממצת האפיקומן, ואת החסר לשיעור כזית ישלימו משאר המצות.

- ג. את האפיקומן יש לאכול בהסיבה. שכח ולא היסב, אם נזכר קודם ברכת המזון ראוי שיחזור ויאכל בהסיבה, אך אם קשה לו יכול להקל, ואין צריך לאכול שנית.
- ד. לאחר אכילת אפיקומן אסור לאכול ולשתות מלבד מים ותה, עד עלות השחר.
- ה. יש להקפיד לאכול את האפיקומן קודם חצות הלילה. ולכן יש להזדרז בסעודה.
- ו. מוזגים כוס שלישית ומברכים עליה ברכת המזון. יש להזכיר בברכת המזון 'רצה' וייעלה ויבוא'.
- ז. בסיום ברכת המזון מברכים 'בורא פרי הגפן' ושותים את הכוס השלישי בהסיבה. שכח ולא היסב, בן ספרד יחזור וישתה שנית בהסיבה. בן אשכנז לא ישתה, כדי שלא יוסיף על הכוסות.

הלל, נרצה

- א. לאחר אמירת 'שפוך חמתך' ממשיכים לומר את ה'הלל' במקום בו הפסיקוהו לפני הסעודה.
- ב. שותים כוס רביעית גם בהסיבה ולאחר שתייתה מברכים ברכה אחרונה 'על הגפן'.
- ג. חייב אדם לעסוק בסיפור 'יציאת מצרים' כל הלילה, לספר בניסים ונפלאות שעשה הקב"ה. מצות ההגדה וסיפור יציאת מצרים נמשך זמנם כל הלילה.
- ד. על שתית הכוס הרביעית בני ספרד אינם מברכים 'בורא פרי הגפן', שכבר נפטר בברכת הגפן של הכוס השלישית. בני אשכנז מברכים עליו 'בורא פרי הגפן'.

להורדת קובץ **המדריך היעיל לסדר פעיל** – כיצד ניערך לליל הסדר

ניתן להיכנס לאתר שלנו בכתובת [/https://shaalti.co.il](https://shaalti.co.il)

ניתן לשלוח הודעה כתובה בוואטסאפ לנייד [052-9453811](https://wa.me/972529453811),

או לכתובת מייל office@shaalti.co.il

בברכת פסח כשר ושמח

הרב חגי ולוסקי